

LARS HERMANSON

Kungahälla, a hatalmi központ

Norvégia balti-tengeri külpolitikája 1123–1135 között*

1135. augusztus 10-én, Szent Lőrinc napján nagy vend sereg kelt át Pomerániából Bohuslän déli részére, és pusztította el a norvég Kungahälla városát. A támadást az izlandi források elemi csapásként örökítették meg, az olyan szerzők pedig, mint Snorri Sturluson, drámaian festik le a mérhetetlen pusztítást. Ez az esemény szolgál kiindulópontunknak a norvég királyok és a szláv fejedelmek 1123–1135 közötti kapcsolatainak vizsgálatához. Megkíséreljük újragondolni a vendek mint a Balti-tenger politikaformáló tényezőinek helyzetét az észak-európai szövetségi rendszerekben betöltött szerepük tükrében. A koraközépkori skandináv városokat eddig többnyire gazdasági funkcióik szerint ítélték meg. Kungahälla mint hatalmi központ helyét az alábbiakban egy másik nézőpontból, mégpedig társadalmi, ideológiai és katonai jelentősége szempontjából vetjük vizsgálat alá.

Kungahälla Bohuslän déli részén, a mai Svédország nyugati partján fekszik. A középkorban a város a Norvég Királyság előretolt déli bástyája volt. Vitatott határterületen terült el, melyet a dán, norvég és svéd királyok igyekeztek megtartani és politikai befolyásuk alá vonni. A térség kereskedelmében jelentős szerep jutott a Göta folyónak amely a svéd hátsóországot és a Skagerrakot kötötte össze. A város a 13. században élte virágkorát, ekkor Norvégia egyik legjelentősebb kereskedelmi központja volt, kapu Európa és a Baltikum felé.

A jelen vizsgálódás azonban Kungahälla történetének legkorábbi időpontjára irányul. Snorri Sturluson izlandi szerző Heimskringlája szerint Kungahállát kereskedelmi központból Sigurd Jorsalafar norvég király (1103–1130) „fejlesztette Norvégia leghatalmasabb településévé”¹. Ez az állítás minden valószínűség szerint túlzás, mivel az ásatások bebizonyították, hogy a város lakossága a korai időkben gyér volt, iparról és kereskedelemről szinte alig beszélhetünk.² Azaz, a város aligha tekinthető kiemelkedő kereskedelmi központnak ebben az időszakban.

Ennek ellenére 1135-ben Kungahállát igen komoly támadás érte. Snorri Heimskringlájában részletesen olvashatunk arról az ostromról, amelyet Ratibor pomerániai fejedelem vezetett. A szöveg egy szemtanú beszámolójának a jegyeit mutatja. Ez talán azzal magyarázható, hogy Snorri nevelőapjától és mesterétől, Jón Loftssontól vette információit, aki gyermekkorát Kungahállában töltötte.

Ratibor támadása Kungahälla ellen 1135-ben

Snorri végzettszerű leírását a Kungahälla elleni vend támadásról a Heimskringlán belül a *Magnus saga Blinda*-ban olvashatjuk. Rossz előjelektől megelőzve Ratibor fejedelem hatalmas 600 hajót számláló flottája 1135. augusztus 10-én érkezett Kungahállába. A beszá-

* A fordítás az alábbi kiadás alapján készült: *The Town of Kungahälla as a Power Base. Norway's Baltic Sea Policies 1123–1135.*

¹ S. Sturluson: *Heimskringla I–III*. Szerk.: B. Aðalbjarnson, 1941–1951, III. könyv 32. fejezet 275. (továbbiakban *Hkr III*)

² J. Rytter: *Hva kan arkeologien fortelle oss? Bebyggelsen i Konghelle fra ca 1080 til 1300*. In: L. Linge (Ed.): *Kungälv Nordiska möten. Antologi kring Trekungamötet 1101. 2001. 44.*

moló szerint minden hajó 44 embert és két lovat szállított.³ Ratibor mellett unokaöccse, Dunimiz és egy Unibor nevű főnök irányította a hajóhadat. Snorri többször is hangsúlyozza a vendek pogány voltát, a történet pedig számos ponton egy keresztény legenda nyomait viseli magán.⁴

A király nem volt jelen Kungahällában a támadás idején, így a lakosságnak magának kellett megvédenie a várost. Snorri szerint kemény ellenállást fejtettek ki, de végül a vendeknek sikerült elfoglalniuk az erődöt és felégetniük a templomot. A templomban található szent ereklyék fontos szerepet játszanak a történetben. Snorri szerint Ratibor elrabolta Krisztus keresztjének a darabját, egy ereklyetartót és egy liturgikus célokat szolgáló gyűjteményes kötetet. A kereszt szilánkja később visszakerült a város egyik papjához. A vendek számos fogollyal és gazdag zsákmánnyal térhettek vissza a Balti-tenger déli partjára. Snorri az eseményekből azt a következtetést vonta le, hogy „Kungahälla, a kereskedőváros sosem szerzi vissza egykori nagyságát”⁵...

Kungahälla az írásos és a régészeti emlékekben

Snorri képe Kungahälla nagyságáról valószínűleg téves. Valójában a helyzet inkább az ellenkezője volt. Mindenekelőtt az világos ugyanis, hogy a város csak a 13. század végétől vált fontos kereskedelmi központtá. Látható tehát, hogy az írott és a régészeti források között jelentős eltérés van.⁶ Lehetséges, hogy Snorri azért emelte ki Kungahälla jelentőségét, hogy ezzel nevelőapja, Jón Loftsson dicső múltját érzékeltesse. Anyai nagyapjának Meztíllás Magnus norvég királyt (1093–1103) mondja. Ebből következik, hogy a híres harcos király, Sigurd Jorsalafar a nagybátyja volt. Valószínűleg e felmenőkkel magyarázható, hogy miért került be a norvég arisztokrácia előkelő köreibé.

A várost először az 1130-as években említi Ordericus Vitalis anglo-normann krónikás. Kungahällát a hat norvég *civitas* közé sorolja, Bergennel, Kaupangr-ral, Borggal, Oslóval és Tunsberggel.⁷ Azonban az olyan kereskedelmi központokkal egybevetve, mint Kaupangr és Bergen, a kungahälla-i régészeti leletek nemigen mutatnak kereskedelmi szerepre. Ugyanakkor az arisztokratákhoz köthető tárgyi emlékek azt sugallják, hogy Kungahälla története korai szakaszában minden bizonnyal különleges jelentőséggel bírt.⁸

A kérdés a következő: Miért vált Kungahälla egy ilyen hatalmas erejű vend támadás áldozatává? A város ebben az időben sérthette a vend kereskedelmi érdekeket. Nagyon kevés régészeti lelet utal kapcsolatra a szláv területekkel. Olyan csekély kereskedelmi háttérrel, amivel a város bírt, kicsi volt az esélye annak, hogy a vendek nagy zsákmányra tegyenek szert. Mindazonáltal az írott források kiterjedt, gondosan megtervezett akcióra utalnak.

³ *Hkr. III.* 10. fejezet 290.

⁴ L. Lönnroth: *Vad visste Snorre om Kungahälla?* In: L. L. Kungälv (Ed.): *Nordiska möten Antologi kring Trekungamötet 1101.* 2001. 21.; Snorri egyik fő forrása az 1190 körül keletkezett Norvég Krónika Ágrip volt.

⁵ *Hkr. III.* 12. fejezet 296.

⁶ A régészeti ásatások kőrisfarétegekre mutattak rá, melyeket a C–14-es vizsgálatok a 11. század végére datálnak. A legkorábbi településmaradványok az 1138–39-es évekre tehetőek, három-négy évvel későbbre, mint amikor a támadás történt. K. Carlsson: *Kungahälla – Problem och forskning kring stadens äldsta historia.* szerk.: H. Andersson – K. Carlsson – M. Vretemark. Uddevalla, 2001. 9–28.

⁷ Ordericus Vitalis: *The Ecclesiastical History of Orderic Vitalis.* Szerk.: M Chibnall, London, 1975. X. könyv 220.

⁸ H. Andersson – K. Carlsson: *Kungahälla – Problem och forskning kring stadens äldsta historia,* 9–28.

Snorri 660 gályát számláló vend armadája talán túlzás. Az izlandi és a dán források ritkán említenek 300 hajónál nagyobb flottát a 12. században.

Érdekes azonban az állítás, hogy a vendek lovakat is szállítottak hajóikon. Vannak ugyanis említések arról, hogy a vendek használtak behajózott lovasságot hadjárataik során. Az akció ráadásul nem afféle szokásos rablóhadjáratnak tűnik, ahol a legfőbb cél a lehető legnagyobb zsákmány megszerzése. Ratibor fejedelem akciójának sajátos célja kellett legyen. Ebből következően vissza kell mennünk néhány évtizeddel az 1135 előtti évekbe, hogy Kungahällát szélesebb politikai és ideológiai kontextusba helyezzük.

Sigurd Jorsalafar: A katolikus kereszténység északi védelmezője

Kungahälla szorosan kötődik Sigurd Jorsalafar, azaz: „Jeruzsálemet megjárt” norvég királyhoz, aki uralkodásának első évtizedeiben kénytelen volt a trónt megosztani testvéreivel, Øysteinnel és Olaffal. 1122-ben azonban Sigurd Norvégia egyeduralkodója lett. Sigurd sok tekintetben a korszak rablókirályaihoz hasonlónak tűnik. Dán kortársaihoz, Knut Lavard és Harald Kesje fejedelmekhez hasonlóan ő is számos rablóhadjáratot vezetett külföldre, hogy ezáltal biztosítsa hatalmát odahaza.

Sigurd két nagy vállalkozása révén vált híressé. Ő volt az első európai király, aki Jeruzsálembe utazott, és ő volt annak a nagy hadi vállalkozásnak is a vezetője, melyet „Kalmar ledung”⁹-nek neveznek, s amit a források gyakran „keresztes hadjáratnak” aposztrofálnak. Ugyanúgy, mint Knut Lavard és Harald Kesje, ő is egy várost tett katonai vállalkozásainak központjává. Dániában Knut Lavard Slesviget használta operatív központként a vendek elleni hadjárataihoz, míg nagyon valószínű, hogy Harald Kesje Roskildét használta hasonló célokra.¹⁰

Sigurd Jorsalafar a skandináv királyok egy jellegzetes típusát testesítette meg, aki agresszív külpolitikáját a keresztény propagandával igazolta. Sven Estridsen óta ezek a skandináv hadkirályok a kereszténység védelmezőiként állították be magukat Észak-Európában.¹¹ Sigurd külföldi útjai során jó kapcsolatokat épített ki a katolikus világ különböző képviselőivel. Egy Petrus Venerabilis, cluny-i apát által írt levél arra utal, hogy Sigurd szorosan kötődött a reformmozgalomhoz. Petrus rendjének barátjaként utal rá: „*nostre societatis amico*”.¹² Meglehet, hogy a katolikus egyház a királyt befolyásának kiterjesztésére használta.

Kungahälla ideológiai jelentősége

Sigurdnak a kereszténység védelmezőjeként betöltött szerepét – jeruzsálemi útja mellett – hangsúlyozza az általa használt keresztény szimbólumok használata is, mellyel Kungahälla városában igyekezett hatalmát demonstrálni. Sigurd templomot építtetett a városban, ahová elhelyezte a norvég királyság leghatalmasabb kultusztárgyait, Krisztus keresztjének egy darabját és egy ereklyetartót, melyet Erik Emune dán hercegtől kapott. A Szent Kereszt darabjának minden bizonnyal óriási jelentősége volt. Snorri elmondása alapján Balduin,

⁹ Ledung = A középkori skandináv királyságokban a hadiflotta, melyet védelmi és támadó hadjáratokban használtak.

¹⁰ L. Hermanson: *Släkt, vänner och makt. En studie av elitens politiska kultur i 1100-talets Danmark*. Gothenburg, 2000. 127.

¹¹ S. Estridsent a pápához személyileg olyan kötelék fűzte, mint a pápa ún. „Szent Péter vazallusa”. Ezen hercegek általában a félperifériális területekről kerültek ki, mint pl. Lengyelország és Szicília. K. V. Jensen: *Pavelig korstogspolitik og Skandinavien*. In: Rubicon 7:1–1999 Odense. 20.

¹² E. Gunnes (Ed.): *Regesta Norvegica 1. 822–1263*. Oslo, 1989. 65. (továbbiakba: RN/1). Az apát azt állítja, hogy Sigurd megszabadította a „keresztény embereket a keresztények ellenségeitől” délen és keleten.

a jeruzsálemi király azzal a feltétellel adta Sigurdnak, hogy a kereszténység terjesztésért fog munkálkodni, és mindent meg tesz azért, hogy egy érsekség álljon fel Norvégiában.¹³ A szilánk minden bizonnyal Skandinávia legértékesebb relikviái közé tartozott. A Szent Kereszt egy darabja – szemben a szentek ereklyéivel – közvetlen kapcsolatban állt Krisztussal, amint arra Snorri rámutat. Azaz a szilánkot valószínűleg többre becsülték, mint Szent Olaf király ereklyéit Trondheimben. Sigurd Jorsalafar ígéretet tett Balduin királynak, hogy a szilánkot Trondheimben helyezi el, de ezen ígéretét sohasem tartotta be. Trondheim helyett Kungahällára esett a választása, aminek számos oka lehet.

Egy ilyen vonzerővel bíró relikvia bizonyára sajátos szimbolikus identitást adott a városnak, és jelenléte alapvetően lendített annak fejlődésén. Az ereklyék védelmet nyújtottak, és gyakran szolgáltak a közhatalom reprezentációjára is.¹⁴ Az ilyen tárgyacról azt gondolták, hogy szerencsét hoznak (*felicitas*) az élet számos területén – így a háborúkban is. Az utóbbira utalhat az a tény, hogy Sigurd Jorsalafar fia, Vak Magnus – Snorri szerint – az 1134-es färlevi csatában serege élén vitette a Szent Keresztet szimbolizáló ereklyét.¹⁵ Elképzelhető, hogy Sigurd azért őrizte az ereklyét Kungahällában, hogy Trondheimhez vagy a dán Rigstedhez és Odensehez hasonló szakrális státusszal rendelkező szent várost hozzon létre. Ebben az összefüggésben Kungahälla a királyi hatalom új, katolikus ideológiáját reprezentálhatta.

Ezek után a kérdés az, hogyan kerül Sigurd Jorsalafar a balti térség hatalmi küzdelmeibe. Hogy mindezt megértsük, először is tisztáznunk kell, mi volt Sigurd célja az 1123-as *Kalmar-ledung*-ként elhíresült hadjáratával, másrészt pedig közelebbről is szemügyre kell vennünk a kérdéses időszak szövetségi rendszereit.

Sigurd Jorsalafar – Kungahälla és a Baltikum

Az izlandi forrásokban az olvasható, hogy a kalmari hadjárat célja a dél-svédországi Småland pogányainak megtérítése volt. Cluny apátja, Petrus Venerabilis levelében az expedíciót kereszteshadjáratként aposztrofálja. A norvégok először dán szövetségben, Niels Svendsen király vezetése alatt kívánták lebonyolítani a hadjáratot. A dánok azonban nem jelentek meg, amiért Sigurd király szabadjára engedte bosszúját a dán területeken. A forrásokból származó információink bizonytalanok, azonban jelenlegi tudásunk szerint Småland lakossága régóta keresztény volt. A hadjáratot a tudósok eddig a dán és norvég királyoknak a svéd trónra irányuló törekvéssel magyarázták.¹⁶

Niels Blomkvist hamarosan megjelenő, a *Baltikum felfedezése* című művében a norvég expedíciót egy szélesebb és átfogóbb perspektívából nézi. Szerinte a hadjárat fő célja az volt, hogy megakadályozza, hogy a vendek gazdasági szupremáciára tegyenek szert a Balti-tengeren. A középkori észak-európai források a vendeket általában primitív, pogány kalózként emlegetik. A róluk festett kép erős kontúrral rajzolódik ki az olyan művekben, mint Snorri Sturluson *Heimskringláj*a, Saxo Grammaticus *Gesta Danorum*a vagy Bosau-i Helmold *Szláv Krónikáj*a. A mai kutatók részben osztják ezen véleményeket, és néha „vend viking korról” beszélnek. Blomkvist – újraértelmezve ezt a képet – az első olyan kutató, aki hajlik rá, hogy a vendeket kereskedőknek tekintse, akik a 12. század első évtizedeiben nagy

¹³ *Hkr. III.* 11. fejezet 250.; Snorri információit valószínűleg a régebbi norvég forrásból, az *Ågrip*-ből szerezte. *Ågrip. Ei liti norsk kongesoge.* Oslo, 1936.; norvég fordításban G. Indrebø, 54. fejezet, 92. (továbbiakban: *Ågrip*)

¹⁴ P. J. Gaery: *Living with the dead in the Middle Ages.* New York, 1994. 205. és 163–176.

¹⁵ *Hkr. III.* 3. fejezet 281.

¹⁶ Sigurd Malmfriddal kötött házassága révén – aki Inge Stenkilson svéd király unokája volt – kapcsolódott a svéd királyi házhoz. Niels Svendsen felesége, Margit Inge Stenkilsen lánya volt.

kiterjedésű kereskedelmi hálózatot építettek ki a Balti-tengeren. Ezt a kereskedelmi tevékenységet egyfajta „előhánzának” értelmezi, amely a későbbi német hanza előfutára volt.¹⁷ Ebből a perspektívából nézve a kalmari hadjárat végső célja nem a smålandi lakosság megtérítése volt, hanem az, hogy megelőzze a vendek hegemoniájának kialakulását a Kalmar szorosban és a környező területeken. Blomkvist szerint Sigurd hadjárata nem volt más, mint annak a hatalmi játéknak a következménye, aminek tétje a Balti-tenger stratégiai útvonalai voltak. A két versenyző felet a következő hatalmi kapcsolatrendszerek alkották: az egyik oldalon Knut Lavard, Slesvig dán védelemzője állt, aki házassága révén szövetségben állt a rusz Monomah dinasztiával; míg a másik oldalt egy vend-lengyel szövetség alkotta, a vend fejedelmek és III. Boleszláv lengyel fejedelem részvételével. Ebben a helyzetben Sigurd Jorsalafar mindenekelőtt Knut Lavarddal állhatott szövetségben, minthogy a norvég király a dán–rusz szövetségi rendszer tagja volt Msztizsláv Vlagyimirovics lányával, Malmfriddal kötött házassága révén.¹⁸ Knut és Sigurd így egyértelműen sógorok lettek és potenciális segítőtársaik is egymásnak.

Ezen értelmezések alapján válik nyilvánvalóvá, hogy Kungahälla Sigurd uralkodása idején ténylegesen bekerült a baltikumai hatalmi politikába, és így megrajzolhatjuk a norvégok és a vendek közötti kapcsolat nyomvonalát is. Kungahállának ebben az összefüggésben elsősorban katonai, másodsorban talán vallási szerepe lehetett. A templomépítés és az ereklyék őrzése talán olyan kommunikációs természetű szimbolikus aktus lehetett, mellyel a király a katolikus világrendhez való tartozását kívánta demonstrálni. A névtelen norvég szerző, akit Ågripnak aposztrofálnak, 1190 körül írt munkájában arról értesít, hogy Sigurd parancsot adott egy templom építésére, „*birodalmának végein a szilánkot Krisztus Keresztjéből oda helyezte, szinte a pogányok kezeibe, azért, hogy az ország védelmét szolgálja*”¹⁹. A szimbolika egyértelmű.

Katonai központ volt-e Kungahälla?

Sigurd uralkodása idején Kungahälla egy tipikus határvidéki kereszties fellegrvár volt. E tekintetben a középkori Spanyolországgal állítható párhuzamba. James F. Powers vizsgálta a muzulmán Spanyolország peremén fekvő középkori keresztény városokat. Állítása szerint ezen határvidéki városok társadalma katonai bázisként szolgált a keresztiesek számára. Powers „*háborúra szervezett társadalomnak*” hívja ezeket a városokat.²⁰ Kungahállát is tekinthetjük efféle hispániai városhoz hasonló katonai központnak.

A dán határ mentén fekvő Slesvighez hasonlóan Kungahállának is volt egyfajta vallási szerepe, ám katonai funkciója valószínűleg fontosabb lehetett (fontos különbség azonban, hogy Slesvignek ezen felül komoly gazdasági jelentősége is volt). Kungahälla funkciói mindenekelőtt offenzív hadviselésre utalnak, mivel a komoly erődítések nyomai közül csak keveset datálhatunk a város történetének legkorábbi időszakára. Kungahälla talán gyülekezési helyként szolgált, ahol a hadurak összegyűltek kíséretükkel, hogy csatlakozzanak Sigurd Jorsalafar hadbavonuló seregeihez. Ha ez volt a helyzet, akkor egy efféle hely meg-

¹⁷ Niels Blomkvist műve még nem jelent meg.

¹⁸ Ordericus Vitalis azt állítja, hogy Sigurd Malmfridot a keresztieshadjáratból hazafelé vezető úton vette feleségül, kb. 1111-ben. Ordercus Vitalis X. könyv 6. fejezet 220. sajnos nem tudjuk, hogy Knut Lavard mikor házasodott össze Ingeborg-gal. Valószínűsíthető, hogy 1120 előtt, mivelhogy lányuk 1133-ban házasodott meg.

¹⁹ Ågrip. *Ei liti norsk kongesoge*, 54. fejezet 92.

²⁰ James F. Powers: *A Society Organized for War. The Iberian Municipal Militias in the Central Middle Ages, 1000–1284*. Los Angeles, 1988. 93.

támadása stratégiai szempontból logikus lépésnek tűnik, mivel a város fenyegetést jelentett a vendek számára.²¹

Mire azonban Kungahällát megtámadták, Sigurd már öt éve halott volt. A város katonai szerepe minden bizonnyal a király védelmező politikájától függött. 1135 augusztusában Sigurd feltételezett testvérének, Harald Gille-nek – ellenfelével, Vak Magnussal folytatott kegyetlen küzdelmei után – végül sikerült megszereznie Norvégia trónját. Harald Gille nem maradt fenn híres hadúrként a köztudatban, aki nagy külföldi hadjáratokat vezetett. Ám testvére, Sigurd Jorsalafar politikájának emléke valószínűleg még mindig élt a vendek emlékezetében. Sigurd Balti-tengeri politikája csak a magyarázat egyik oldala, Kungahälla kifosztásának hátterében szemügyre kell vennünk a vendeket s azt is, mit mondanak a források Ratibor pomerániai fejedelemről.

Ki is volt Ratibor fejedelem?

Sajnos nem sok értesülésünk van Ratibor hercegről. Minden bizonnyal jelentős pomerániai fejedelem volt, aki a keleti vend területeken uralkodott az 1130-as–1150-es évek körül. Ratibor Vartisláv fejedelem testvére volt, akit Saxo Knut Lavard szövetségeseként emleget, s aki keresztény volt. Ez közvetett bizonyíték arra nézve, hogy Ratibor nem feltétlenül volt pogány. Ismeretes, hogy Vartisláv oltalmába vette Bambergi Ottó misszióját, aki a kereszténység pomerániai terjesztéséért munkálkodott. Helmold szerint Vartisláv, Bugisláv és Kázmér – akik nagybátyjuk, Ratibor felügyelete mellett az 1150-es években a pomeránok és a liuticsok felett uralkodtak – Stolpe-ban apátságot alapítottak a Peene déli partján. E tettet apjuk emlékezetére cselekedték²². Vartislávra az uzzami püspökség alapítójaként is emlékeznek.

Snorri hangsúlyozza, hogy Ratibor pogány volt, ugyanakkor története azt is igazolja, hogy a vend fejedelem tudatában volt az ereklyék jelentőségének. Ratibor tisztelettel adózott az ereklyéknek Kungahälla templomának elpusztítása idején. A templom felgyújtása előtt – Snorri leírása szerint – parancsot adott, hogy a relikviákat hozzák ki az épületből.²³ Megengedte, hogy a szent kereszt szilánkját megtartsák a lakosok, de az ereklyetartót visszavitte magával Pomerániába. Ezt semmiképpen sem tekinthetjük pogány viselkedésnek, mivel a szentek ereklyéinek elrablása általános volt a keresztények között a középkorban.²⁴

Valószínű, hogy Ratibor közeli kapcsolatban volt a lengyel hercegi házzal. Egy bizonyos Pribizlava nevű nőt vett el feleségül, akit általában – nagyon gyenge bizonyítékok alapján – III. Boleszláv lengyel király lányának tekinthetünk.²⁵ Lübecki Arnold elmondása szerint Bernard, Ratzeburg grófja Ratibor egyik lányát vette feleségül.²⁶ Ezek a családi kapcsolatok

²¹ Annak valószínűsége, hogy Kungahällának a 12. század első felében valamiféle kereskedelmi kapcsolata lehetett a balti térséggel nem teljesen lehetetlen. Snorri például megemlíti, hogy a vendek az 1135-ös támadás idején először kilenc ún. *austrfararskip*-et, azaz „keletre vitorlázó hajókat” támadtak meg, amik a város kereskedőie voltak. (*Hkr. III*, 10. fejezet 290.). Egy másik példa – a kései 12. századi forrás – a Sverre saga szerzője, aki azt állítja, hogy a buhusláni főuraknak álltak rendelkezésükre ezek az *austrfarar*-hajók (Sverre-soga. Norvég fordítás: *Dag Gundersen – Finn Hødnebo*. In: Norges kongesagaer Oslo, 1979. 24. fejezet, 51.). Ez arra a következtetésre enged minket, hogy Skandinávia nyugati felében a balti térséggel való kereskedelmi kapcsolatok csak a század utolsó részében jelentkezhetek.

²² *Præsten Helmolds Slavekronike*, dán fordításban: P. Kierkegaard. Koppenhága, 1881. 4 fejezet 257.

²³ *Hkr. III*. 11. fejezet 294.

²⁴ P. J. Gaery: *Living with the dead in the Middle Ages*, 210.

²⁵ E. Christiansen: *Saxo Grammaticus, Danorum Regum Heroumque Historia, Books x–xvi*. Oxford, 1980–81. 798.

²⁶ *Arnold af Lybeks Slavonkronike*, dán fordításban: P. Kierkegaard. Koppenhága, 1885. 7. fejezet 196.

arra utalnak, hogy Ratibor valószínűleg erős szövetségesekkel bíró keresztény fejedelem volt. Ennél fogva az észak európai hatalmi politika prominens képviselőjének kell tekintenünk. Valószínűleg egy olyan szövetségi hálózatnak volt tagja, melybe skandináv fejedelmek is beletartoztak, lévén felesége, Pribizlava annak a Rikiziának volt nővére, aki Magnus Nielsen dán hercegehez, utóbb pedig (kb. 1138-ban) a svéd királyhoz, Idősebb Sverkerhez ment feleségül.

Miért támadta meg Ratibor Kungahállát?

A kérdés tehát továbbra is az, miért támadta meg Ratibor fejedelem Kungahállát. Sajnos világos választ nem adhatunk, de néhány fölvetést megkockáztathatunk. Először vessünk közelebről egy pillantást az 1135-ös szövetségi rendszerekre!

Számos skandináv–szláv szövetség bomlott fel a megelőző öt vagy valamivel előbbi években. Knut Lavardnak, Slesvig urának 1131-ben történt meggyilkolása után a Vartisláv pomerániai herceg és a Monomahok között fennálló egyezmény a múlté lett. A norvég királyi család és a Monomah dinasztia közötti kapcsolat Sigurd Jorsalafar és Malmfrid – Msztyisláv Vlagyimirovics fejedelem lánya és Vszevolod novgorodi fejedelem nővére – házasságának eredménye volt. Sigurd 1130-ban bekövetkezett halálával e kapcsolat is felbomlott. Msztyisláv két év múlva hunyt el, ami a Monomah dinasztia meggyengülését is jelentette. A Slesvig, Gotland és Novgorod közötti kereskedelmi rendszer nélkülözni volt kénytelen az erős védelmezőt. (Vszevolod fejedelmet 1136-ban távolították el a novgorodi trónról.) Knut Lavard bátyja, Erik Emune megpróbálta újraéleszteni ezt a kapcsolatot azaz, hogy nőül vette Sigurd özvegyét, Malmfridot.²⁷

1134-ben a foteviki csata után a dán–lengyel szövetség is felbomlott, amit Niels és III. Boleszláv királyok hoztak tető alá Niels fiának, Magnusnak és Boleszláv lányának, Rikiziának házasságával. Magnus meghalt a csatában, Nielset pedig pár héttel később gyilkolták meg. Erik Emune politikai pozíciója trónralépése után is bizonytalan maradt, mivel féltestvérével, Harald Kesjével keveredett viszályba. A belpolitikai helyzet Norvégiában is labilis volt, mivel Harald Gille nem sokkal később legyőzte ellenfelét, Vak Magnust.

A Kungahälla elleni támadást megelőzően Erik Emune barátsági szerződést kötött a norvég trónkövetelővel, Harald Gillével. Miután 1134-ben a färlevi csatában legyőzték Haraldot, Erik Emune-höz menekült Dániába. Az izlandi források Haraldot és Eriket „*hites testvéreknek*” (*eiðbræðr*), Saxo Grammaticus pedig Haraldot Erik barátjának (*amicus*)²⁸ nevezi. Erik katonai segítséget nyújtott Haraldnak, és Hallandot hűbérbirtokként adományozta neki. Viszonzásként Harald aktívan részt vett a dán uralkodó hadjárataiban. Az izlandi szkald Einar Skúlason feljegyezte, hogy Harald Gille két tengeri csatában harcolt Dániában a „hűtlenek” ellen, akik talán Harald Kesje emberei voltak. Az egyik csata Vennél, a másik Læsönél folyt.²⁹ Ez a baráti tett volt az egyik fontos oka annak, hogy Norvégia és Kungahälla bekapcsolódott a balti-tengeri hatalmi politikába. A vendek a dán királyok ellenfelei, következképp azok szövetségeseinek is ellenfelei voltak. Erik barátságának köszönhetően Harald új és erős ellenségeket szerzett magának.

²⁷ Malmfrid mostohaanyja volt Vak Magnus norvég királynak. 1133-ban Erik Emune kölcsönös barátsági egyezményt kötött Vak Magnussal, amit unokahúgának, Krisztinának a norvég királlyal, Magnussal kötött házasságával pecsételtek meg. Saxo elmondása szerint a házasság politikai célja az volt, hogy katonai támogatást nyerjen a szomszéd országoktól. Saxo 13.8.7. Erik és Magnus azonban később ellenségeké váltak, bár Harald Gille halála után tisztázták nézeteltéréseiket, és újra megalapozták szövetségüket.

²⁸ B. Einarsson (Ed.): *Fagrskinna – Nóregs konungatal*. Reykjavik, 1985. 94. fejezet 322. és J. O. Ræder – H. Ræder (Ed.): *Saxonis Gesta Danorum*. Koppenhága, 1931. 14. 1. 6

²⁹ *Hkr. III.* 12. fejezet 296.

Amikor Harald Gille visszatért Norvégiába, erős támogatásra tett szert Kungahällában. Snorri beszámolója szerint embereit „*Elfargrimum*”-nak nevezték, ami annyit jelent, hogy a Göta folyó környékéről származó férfiak.³⁰ Látható tehát, hogy kapcsolat volt Harald és Kungahälla között.³¹ Erik Emune királynak korábban szoros kapcsolatai lehettek Sigurd Jorsalafarral is, mivel Snorri szerint Erik ereklyétet adományozott Sigurdnak, melyeket az a kungahälla-i templomban helyezett el. Talán ez az ajándék erősítette meg a két úr barátságát.³² Az ilyen jellegű ajándékok a középkor folyamán általánosak voltak a szövetségek megkötésekor.³³

Mindezek után arra a következtetésre juthatunk, hogy az északi országokban meglehetősen instabil volt a belpolitikai helyzet az 1135-ös támadáskor. Ratibor számára ez kedvező alkalmat nyújtott egy skandináv területek elleni sikeres hadjáratra. Éppen jó időben lépett fel a balti-tengeri skandináv érdekekkel szemben. A hadjárat fő célja nem csupán Kungahälla volt, hanem érintette a Dán Királyságot is. Snorritól tudjuk, hogy Ratibor dán területeket dúlt, számos települést kiraboltak Skáne partvidéke mentén. A szerző továbbá azt is állítja, hogy Erik Emune és Asser érsek üzenetet küldött Harald Gille norvég királyhoz, hogy figyelmeztessék, vend flotta hajózik az északi vizeken.³⁴ Ez arra utal, hogy számítottak a Kungahälla elleni támadásra.

Az a tény, hogy a vendek gályáikon lovakat is vittek, arra utal, hogy nem pusztán egy közönséges rabló expedícióról volt szó. A pomeránok jólképzettek voltak a lovas hadviselésben.³⁵ Ezen túlmenően, Ratibor Erik Emune foteviki ütközetben elért hatalmas sikerét követően valószínűleg tökéletesen tisztában volt azzal, hogy utóbbi kitűnően alkalmazza a lovasságot. Az egyik lehetséges magyarázat arra, hogy a vendek miért vittek lovakat is hajóikon, az lehet, hogy Ratibor tervei közé tartozott a dán egyház központjának, Lund városának megtámadása is. Egy ilyen hadművelet végrehajtására kétségkívül szükség volt szárazföldi haderőre. Közvetve az is erre utal, hogy a pomerániai herceg Rügen szigetéről a vendekkel szövetségben támadott. Az a tény, hogy Erik Emune – nem sokkal a Kungahälla elleni támadás után – véghezvitte Arkona hírheft feldúlását, arra utalhat, hogy bosszúról lehetett szó Ratibor korábbi hadjáratáért.³⁶

Ratibor és III. Boleszláv

A vend flotta méretei arra utalnak, hogy Ratiboron kívül mások is részt vettek az expedícióban. Az armada méretei és a modern haditechnika, mint például a lovasság használata, talán azt jelzi, hogy Ratibor III. Boleszláv lengyel fejedelem irányítása alatt cselekedett. III. Boleszláv annak a szövetségi rendszernek volt a tagja, mely Knut Lavard, Sigurd Jorsalafar és a Monomahok közötti szövetséggel állt szemben. Az 1120-as évek elején Boleszláv nagy hadjáratot vezetett nyugati szomszédai, a pomeránok és a liuticsok ellen. Elfoglalta Stet-

³⁰ *Hkr III.* 5. fejezet 285.

³¹ Harald Västergötland jarlával vagy „királyával”, Karl Sunessonnal szintén kötött egy megállapodást, melyet lányának, Brigittának a gottlandi nagyról kötött házasságával hoztak tető alá.

³² Snorri elmondja, hogy a dán király, Erik Emune küldte Sigurdnak. Azonban Erik 1130-ban meghalt, négy évvel korábban, minthogy Erik király lett. Egy másik lehetséges magyarázat, hogy az ereklyetartót Erik Sigurd fiának, Magnusnak küldte, Malmriddal kötött házassága megerősítéseként.

³³ Jon Vidar Sigurdsson: *Norsk historie 800–1300. Frå høvdingmakt til konge- og kykjemakt.* Oslo, 1999. 78.

³⁴ *Hkr III.* 10. fejezet, 289.

³⁵ W. Brüske: *Untersuchungen zur Geschichte des Lutizenbundes. Deutsch-wendische Beziehungen des 10–12. Jahrhunderts.* Cologne, 1983. 100.

³⁶ E. Christiansen: *Saxo Grammaticus, Danorum Regum Heroumque Historia*, 712. A Knytlinga saga a támadást Rügen szigetére helyezi 1135/36-ban. (Knytlinga saga 101. fejezet, 135.)

tint, és elfoglalta a liuticsok földjét is.³⁷ Boleszláv expanzív külpolitikája a következő években is folytatódott, míg végül számtalan vazallus – köztük Ratibor pomerániai fejedelem – felett rendelkező hatalmas hadúrrá vált. Hadat viselt keleten az oroszokkal is, és a lengyel nagyúr fokozatosan ki akarta terjeszteni hatalmát a Balti-tenger vidékére is. Megfelelő flotta azonban nem állt rendelkezésére. Nem úgy, mint vazallusának és vejének, Ratibornak. Ezért nem lehetetlen, hogy a két fejedelem közösen indított tengeri háborút, hiszen politikai és gazdasági érdekeik is közősek voltak a balti térségben.

Boleszláv legfontosabb hatalmi eszköze – győztes serege és széleskörű szövetségi kapcsolatai mellett – az Egyház volt. Ebben az összefüggésben kell felfigyelnünk Boleszláv azon törekvéseire, hogy a gnieznói érsekségnek alárendelt szervezetet hozzon létre Pomerániában és Rügen szigetén. Számos érdekelt fél lépett fel azonban a területek megtérítésének igényével. A dán egyház Asser érsek vezetésével próbálkozott egy dán püspökség kialakításával Rügen szigetén. Volt egy harmadik jelentkező is, aki ki kívánta terjeszteni befolyását e területekre. Az 1120-as évek végén Bambergi Ottó missziója kísérelt meg létrehozni egy pomerániai püspökséget Lothar német-római császár főhatósága alatt.³⁸ A pomerániai hadúr, Vartisláv, aki fellázadt hűbérura, Boleszláv ellen, védelmébe vette Ottó tevékenységét. 1128-ban Bambergi Ottó követeket küldött Dániába, hogy engedélyért folyamodjon a „pogány” Rügennek a pomerániai (német) missziós körzethez való csatolására³⁹ Asser érsek azonban soha nem adta beleegyezését a tervhez. Ugyanebben az évben azonban Boleszláv új szövetséget hozott létre Niels dán királlyal és fiával, Magnusszal. A paktumot Magnus és az ő lánya, Rikizia házasságával pecsételték meg. Az egyezmény célja az volt, hogy csökkentsék Vartisláv és talán szövetségese, Knut Lavard hatalmát.⁴⁰ Ennek eredményeként érte tengeri támadás Vartisláv erősségeit, Wolint és Usedomot.

Ez a politika a későbbiekben kudarcot vallott. Az 1134-es foteviki csatában Erik Emune erőteljes lovasságának váratlan támadása következtében Niels dán király és fia, Magnus vereséget szenvedtek. Magnus a csatatéren halt meg, Nielset pár héttel később Slesvigben gyilkolták meg. Ez Boleszláv számára annyit jelentett, hogy elveszítette két legfontosabb északi szövetségeseit. Lehetséges, hogy Ratibor Dánia és Norvégia elleni hadjárata mögött Boleszláv fejedelem bosszúakcióját fedezhetjük fel, aki így akarta megbüntetni ellenségeit, akik végeztek vejével, Magnus Nielsennel.⁴¹

Az a tény, hogy a hatalmas vend armada képes volt Pomerániából (és talán Rügenről) egészen Bohuslän-ig hajózni azért, hogy megtámadja Kungahällát, kétségtelenül figyelemreméltó. Magyarazattal szolgálhat a támadásra a város szimbolikus szerepe – mint a norvég királyság déli katonai erőssége – és talán vallási központ jellege is. Sigurd Jorsalafar uralkodása idején Kungahälla jelentős szerepet játszott a Balti-tengeren végrehajtott norvég királyi tengeri akciókban. Ennek megfelelően a vend támadás úgy is értékelhető, mint a szláv szupremácia kinyilvánítása a balti térségben. Ratibor fejedelem és Boleszláv talán Erik Emune-t és norvég szövetségeseit akarták figyelmeztetni: tartsák magukat távol a Balti-tengertől.

³⁷ W. Brüske: *Untersuchungen zur Geschichte des Lutizenbundes*, 1983. 94.

³⁸ L. Hermanson: *Släkt, vänner och makt. En studie av elitens politiska kultur i 1100-talets Danmark*, 124.

³⁹ L. Hermanson: *Släkt, vänner och makt. En studie av elitens politiska kultur i 1100-talets Danmark*, 58.

⁴⁰ L. Hermanson: *Släkt, vänner och makt. En studie av elitens politiska kultur i 1100-talets Danmark*, 126.

⁴¹ Bizonytalan, hogy volt-e köze a konfliktushoz Lothár német-római császárnak. Tudjuk azonban, hogy öt nappal a Kungahälla elleni támadás után Boleszláv homágiumot tett Merseburgban Lothár császárnak Pomerániáért és Rügenért.

Összegzés: Kungahälla – színpalak, szereplők és politikai cselekmény

A jelen írás elsődleges célja az volt, hogy áttekintse a norvég királyok és a szláv fejedelmek viszonyát az 1123–1135 közötti időszakban. A Kungahälla elleni 1135-ös vend támadás szolgált kiindulópontul ahhoz, hogy megvilágítsuk a politikai konfliktusokat a kérdéses időszakban. A támadás a norvég királyoknak az észak- és kelet-európai szövetségi rendszerekbe való beleépülése következményének tekinthető. A balti térség hatalmi játszmáiban való részvétel egyik előfeltételét azok a szövetségek jelentették, melyek az észak- és kelet-európai fejedelmek közt fennálló kapcsolatokon alapultak. Ezeket házassági és barátsági szerződések erősítették. Ezen egyezményekkel a politikai szereplők kölcsönös katonai támogatásra tettek szert. Erre példa Erik Emune segítségnyújtása Harald Gille norvég fejedelem számára a norvég trón megszerzésére irányuló törekvéseiben. Másik példa III. Boleszláv lengyel fejedelem és a dán király, Niels és fia, Magnus közötti szerződés, melynek eredménye egy közös tengeri hadjárat volt Vartisláv erősségei, Wolin és Usedom ellen.

A nagy katonai hadműveletekhez hatalmas szövetségesek erős hálózatára volt szükség. Ratibor tekintélyes armadájának méretei arra utalnak, hogy erős barátok álltak mögötte. A fentiekben azt igyekeztük igazolni, hogy Ratibor szövetségese mindenekelőtt Boleszláv lengyel fejedelem lehetett. Boleszláv és Ratibor valószínűleg házassági vagy pedig hűbéri kötéssel kapcsolódtak egymáshoz, és érdekeik is egybevágtak. A konfliktusokat Észak-Európában gyakorta a személyes bosszú motiválta, ami, úgy tűnik, a politikai játszmának szerves részét képezte. Mindebben a klasszikus középkori hűbériség nyomait fedezhetjük fel, egyfajta felülnézetből. E konfliktusokban az olyan fogalmak, mint becsület vagy becsületesség bizonyosan komoly hatással voltak a politikai döntésekre. Az érdekkonfliktusok alapvetően személyekhez, az individuumok alkotta csoporthoz kötődtek.

Ebben az összefüggésben a meghatározott helyek a hatalom meghatározott birtokosaihoz kötődtek. Ennél fogva Kungahälla olyan társadalmi-politikai helyként értelmezhető, amely nem kizárólag a királyhoz – Sigurd Jorsalfarhoz vagy Harald Gilléhez kötődik, hanem szövetségeseihez is. Ez azt jelenti, hogy egy Kungahälla elleni támadás nemcsak a norvég király, hanem egyben a szövetségesei ellen is irányult. Számos okkal magyarázható, miért esett Ratibor fejedelem választása célpontként Kungahállára a rablóhadjáratból származó profiton túlmenően. Egy efféle támadás a fenyegető szövetséges meggyengítését szolgálhatta. Értelmezhető erődemonstrációként éppúgy, mint a büntetés kilátásba helyezéséeként azok számára, akik Ratibor ellenfeleinek támogatást nyújtanak.

Bizonyos, hogy a vend hadurak figyelmét nem elsősorban az észak- és kelet-európai partok esztelen feldúlása kötötte le. A vendek az eddigi értékelés szerint többé-kevésbé primitív pogány kalóznak tekintendők, akik a régi vágású „viking mentalitást” testesítették meg, ám ez kétségtelenül revízióra szorul. Az olyan szláv fejedelmek, mint Ratibor, az ő testvére, Vartisláv és a többi vend nagyúr – mint például Henrik Gudskalksen – kiválóan beilleszkedtek az észak-európai szövetségi rendszerekbe. A legtöbbjük keresztény volt, és ugyanakkor a politikai kultúrának a részese, mint a skandináv, a német és a lengyel nemesek.⁴² Politikai helyzetük kiinduló körülményei nagyjából megegyeztek, így ugyanazok a játékszabályok vonatkoztak rájuk.

A katonai technikát és taktikát tekintve a vendek gyakran felülmúlták a skandinávokat. Erik Emune például Ratibor taktikáját alkalmazta, amikor hadjáratot vezetett Arkona ellen. Ratiborhoz hasonlóan ő is lovakat vitt gályáin, Saxo szerint hajónként 4-et. A dán királyok 1169-ig, Rügen elfoglalásáig nem tudtak hatásosan fellépni a vendek ellen, akik sem-

⁴² A svéd történész, Henrik Janson 1998-ban publikál könyvében új megvilágításba helyezte a rügen szigeti „pogány kultuszt”. H. Jansen: *Templum Nobilissum. Adam av Bremen, Uppsalatemplet och konfliktlinjerna i Europa kring år 1075*. Gothenburg, 1998. 17.

miképp sem tekinthetők a civilizáció peremén élő pogány hordának.⁴³ Valójában központi szerepet töltöttek be a balti térség hatalmi játszmáiban.

Van azonban egy fontos különbség: a vendek és uraik soha nem nyertek hivatalos elismerést a katolikus világrendben. A vendekről szóló írott források zömét e világrendbe tartozó szerzők írták, és többségük a vendek elleni 1147-es keresztshadjárat utáni időkből származik. E forrásokban a vendek „mássága”, pogány voltuk erős hangsúlyt kap, mivel a katolikus világrendnek szüksége volt egy közös ellenségre.⁴⁴ Clairvaux-i Bernárd volt annak a „*Divinae dispensatione*” kezdetű bullának a szülőatyja, amiben kinyilvánították, hogy a szlávok ellen harcoló harcosok ugyanolyan jogokban és kiváltságokban részesülnek, mint a Jeruzsálemben ténykedő keresztések.⁴⁵

Az alábbiakban megkíséreltük egy középkori város funkciójának elemzését a szigorúan vett gazdaságitól eltérő szempontból elvégezni. Kungahälla városát szélesebb társadalmi – politikai és ideológiai kontextusba helyezve vált kimutathatóvá, hogy egy középkori város a hatalom különböző aspektusait reprezentálhatja. Kungahälla társadalmi-politikai központ volt – katonai gyűjtőhelye támadó akcióknak –, és valószínű az is, hogy különleges ideológiai jelentőséggel rendelkezett, amivel azt az új típusú, keresztény katolikus uralkodóképet reprezentálta, mely elsősorban Sigurd Jorsalafarhoz kötődött.⁴⁶ Kungahälla királyi karizmával és nem mindennapi erekléyi révén szent státusszal rendelkezett.

Sigurd Jorsalafar valószínűleg nem tekinthető egyszerűen csak egy skandináv királynak a sok közül. A század első évtizedeiben ő volt a leghíresebb skandináv uralkodó Európában. Utazása Jeruzsálembé és tettei a kereszténység védelmében királyi hőssé tették a katolikus világrend vezető képviselői között. Ezért a kis Kungahälla a katolikus világ szerves részévé vált. Bizonyos, hogy Harald Gille megpróbálta fenntartani azt a szent karizmat, ami feltételezett idősebb testvérehez és Kungahälla városához kötődött.

Talán ezen tényezők magyarázatul szolgálnak azokra az ellentmondásokra, melyek az írott források és régészeti leletek között mutatkoznak. A város korai időszakában a lakosság harcos előkelőkből, nem pedig kereskedőkből állt.

Végszóként: Kungahälla, annak ellenére, hogy a valóságban egy meglehetősen kicsiny városka lehetett, igencsak behatárolt gazdasági jelentőséggel, társadalmi, politikai, katonai és ideológiai funkciójának köszönhetően egy másik aspektusból mégis fontos szerepet játszott. Így fedhetjük fel végül Snorri szavaiban az igazságot, amikor Kungahälla jelentőségét méltatta az 1123–1135 közötti időszakban.

Fordította: **Miszler Tamás**

⁴³ A „vendek” elnevezés természetesen nem egyértelmű. Különböző hercegek alá tartoztak, mint ahogy a skandinávok is három különböző királysághoz, így nem tekinthetők egységes népnek.

⁴⁴ Például a német annalista nagy felháborodással veszi tudomásul, hogy Lothar császár liturgikus fogadtatásban részesíti Boleszlávot. Valószínűleg helytelen az az állítás, hogy az „idegen szlávok” az egyház védelmezőiként (*defensor ecclesiarum*) tevékenykedtek. K. J. Leyser: *Rule and Conflict in an Early Medieval Society*. Worcester, 1989. 94. Saxo Grammaticus nem említ békés egymás mellett élést a dánok és a vendek között. Ehelyett az ellenséges viszonyt hangsúlyozza, és nagy igyekezettel tesz különbséget a barbár vendek és a civilizált dánok között. A dán történetész, Kurt Villads Jensen szerint ez különböztette meg a „Frontier Society” középkori szerzőt. K. V. Jensen: *Saxo grænser. Dehumaniseringen af venderne*. In: *Venderne og Danmark*. Odense, 2000. 6–12.

⁴⁵ Ane Lise Bysted: *Teologien bag Venderkostogene*. In: *Venderne og Danmark*, Odense, 2000. 17.

⁴⁶ A helysére vonatkozó szimbolikus jelentéssel kapcsolatban lásd Axel Chirtophersen tanulmányát: *Konghelle i middelalderen – momenter til diskusjon*. In: H. Anderson – K. Carlsson – M. Vetemmark (Ed.): *Problem och forskning kring stadens äldsta historia*. Uddevalla, 2001. 199–210. Christophersen Kungahällával csak skandináviai perspektívából foglalkozik. A várost reprezentatív közgazgatási központként és a Norvég Királyság legdélibb kiszögelléseként ismerteti.

HERMANSON, LARS

Kungahälla, the Center of Power
(The Foreign Policy of Norway in the Baltic Sea Region
between 1123 and 1135)

On August 10, 1135, Ratibor, Duke of the Wends invaded the city of Kungahälla. According to the Icelandic historian Snorri Sturluson, King Sigurd Jorsalfar (1103–1130) “made it the biggest city in Norway.” However, archeological excavations have demonstrated that the town had but very little economic importance at the time, so the Wends could hardly expect much plunder. Then why did Duke Ratibor invade Kungahälla? The answer lies in the northern alliances. At that time, two opposing alliances existed: on one side there was the Danish-Russian-Norwegian alliance, and on the other the Polish-Wendic one. Contrary to what contemporary sources claim, the Wends must have been Christians. This seems to be supported by the fact that they married Christian princely families and that Ratibor treated the sacred relics of Kungahälla with respect. King Sigurd used Kungahälla as a military assembly area before his campaigns. Such a military operation was his campaign to Småland in 1123. Also, he placed there a piece of Christ's cross he fetched from the Holy Land. As a result, it was the military and ideological importance of the city that grew. Making use of the break-up of the Danish-Russian-Norwegian alliance, Duke Ratibor, as a demonstration of his power, showed who rules the roost on the Baltic Sea.